

Baltijas Semkopis.

Makšā: par gadu 2 r. p. pušg. 1 r. 10 l. p. 3 mehn. 60 l. ar pec-
substancu par vāstu 2 r. 60 l. 1 r. 40 l. 90 l.; Jelgavā ar pec-
neschānu 2 r. 30 l. par gadu. — Apstefschānās weetas:
Jelgavā: pec redaktijas, Rufes f. gr. bodē, Klein f. pretschib.
Rīgā: Kaptein f. gr. bodē, leclā Kalejweclā, Nr. 4. C. Windmana
f. bodē Peterb. preefchipschēta, Raktweclā Nr. 18 fenatā brāhlu Būsch,
tagad Wirts f. gr. bodē, Raktweclā; un Vugau f. grabm. bodē pec Schol-
wahrteem Nr. 59; Pausā: pec aptefera Gorte f.; Ruldigā: Pests-

2. gada-gabhjums.

borna wahju grabm. bodē un pec teefas-ff. Schesth f.; Talsē:
pec Simsen f.; Dohbelē: pec sopmana Dawidowstj f.; Schffis:
(Wenden) pec Plabmisch f.; Walmēerā: Trey f. grabmatu bodē;
Waltā: Rudolf f. gr. bodē; Rujenē: Wiffchā f. gr. bodē; Kē-
pajā: Kato. grabm. bodē; Piltēnē: pec pilchētas weatā J. Schuh
Weslūzē pec Inspektora Vogel. Studinaju mus, 6 lap. par zin-
tinu, war uodot wifās schinīs weetas, Redaktijas adreje: „Balt.
Semkopja redaktijai Jelgavā.“ (Katotu celā, Nr. 2.)

№ 12.

Jelgavā, Beektheenā, 26. Merzi.

1876.

Rahditais: Abholina- un sahlu-sehklas isfehshana. Sehla un sehja. Pahp plawu
lahofshānu. Wahpās. Jautajumi. Grunts ihpafchuma eemantofshana jeb mahju
pirtschāna Baltijas gubernās. Sinās. Skunstigu mehflu analises leclā. Artibdes.
Studinajumi.

Rauksaimneziba.

Abholina- un sahlu-sehklas isfehshana.

Kad seema beidsahs, tad gan katrs semkopis domā us
drihs klahst efoschu sehjas laiku, un tē tad „Baltijas Semkopim,
kā wina ustizigam zela-beedrim, buhs jafahl ari ar schahdeem
jautajumeem darbotees.

Pirmā pawafara-sehla, ko semkopis zeribas pilns islaifa,
ir abholina- un sahlu-sehklas seemas-laukā, jo ne reti to sehj jau
us kuhstoscho sneegu, masakais til drihs ka us lauku war us-
kluht.

Bet arween schis pirmāis darbs preefch dauds semkopjeem
nau wifai patihkams, tadeht ka katru reis jabihstahs, waj to
ari pareisi padara un waj warbuht schihs jautās un dahrgās
sehklas leclakā data nekriht us akmineem jeb ne-eet postā. — Ta-
deht schodeen mehginasim ismeklet, kas pee abholina un sahlu
isfehshanas eewehrojams; katrs tad to isnemis un paturehs, kas
winam wiswairal derigs.

1) Wispirms jabuht skaidribā, waj abholina-un sahlu sehflu
grib seemas-jeb wafaras-laukā seht. Abholinsch, ko us
seemas-lauka isfehj, nahf nu pat kā mehslotā semē, un tā
tam ari buhs buht, jo tad ir labs ehdamais un ari laba
ganiba sagaidami, kurpreti preefch wafaras-sehjas islee-
tota seme arweenu mehds jo masak spehla sewi saturet.
Uf rudsu lauku seht, ir ar jau tadeht labaki, ka rudsi pa-
wafari drihs top sali un jaunos abholina-stahdinus labaki
isfargā, ne kā kweefchi, kas tikai toti rahmi aug. Abho-
lina sehla, ko us kweefcheem sehj, reti ween til labi dihgst,
kā starp rudseem. Wafaras-laukās meeschu-lauks ir wisla-
baks preefch abholina sehjas, tadeht ka seme preefch mee-
scheem tatschu teel labaki isstrahdata, ne kā preefch ausahm,
un semes kreetna isstrahdashana un tihrischana wiswai-
ral sekme abholina isdoschanos. Ja ausas nahf pehz
mehfloteem kartupeleem, tad abholinam ari schē ir laba
weeta, bet wifās zitās reisās ausu-lauks preefch abholina
neder; tāpat ari sirnu-lauks nē, tapehz ka jaunais abho-
linsch tani teel apspeests.

2) Kad abholinsch isfehjams? Schē ja-eewehro til pat seme,
kā ari laiks. Wisur, kur mahlaina seme, kas jau Aprita
un Maija mehnesi sakalst, ir waijadšigs, ka abholinu agri
isfehj, ja eespehjams jau us sneega, tadeht ka wehlat pee
sausā laika dauds sehklas graudinu ne-udihgst. Uf tabdu
semi daschs ari sehj pušs abholina sehklas toti agri un
otro puši atkal toti wehlu, kad rudsi un kweefchi jau lah-
das 6 zellas leeli; masās faimnezibās to war it weegli
isdarit, ja tad weena sehklas data labi ne-isdodahs, tad

tatschu ta otra atnesihš labus augtus. Uf wafaras lau-
keem sehjas laiks ir masak eewehrojams; ja tur meesch
usnahf labi, tad ari abholinsch labi dihgst.

Wisur, kur mikla seme, pawafari nau til toti jasteidsahs; ja
til rudsi labi beesī stahw, tad seme tur ilgi usturahs mikla, tā kā
tur abholina sehla arweenu mehds labi dihgst. Scho pawafar,
kur dauds rudsu lauki wahji, us wifu wihsi darihs labi, kad ar
abholina sehshānu wifai ilgi negaidihš.

3) Zil stipram isfehjumam waijaga buht un kahdā mehrā
tahs daschadas sahlu-sehklas fajauzamas, mehš jau ag-
raf efam isklaidrojusch. Dauds ehdamā un labas gani-
bas til zaur stipru isfehju war panahft. Jo beesaki stahdi
wehlat semi apfeds, jo labaki tas ir; no tufschahm wee-
tahm jeb ne-apfegas semes buhs fargatees, zil spehjams,
ihpafchi ar sahlu sehklahm nebuhs skopeem buht, lai kad
abholinsch wehlat paleef plahnaks, — sahles ispilda tuf-
schās starpas. Mehš schē ihsumā wehl reis peeminam, ka
pee weena gada abholina farkanajam abholinam japatur
wirskofa, bet kad pee dimgadu abholina pufe abholina-
pufe sahlu-sehklas, un pee trihsgradu abholina ap $\frac{2}{5}$ da-
lahm abholina un $\frac{3}{5}$ dak. sahlu ka wislabakais jaukums
israhdijses. Wispahr nemot labā semē war isfehht wairak
abholina, bet wifās weeglās semēs wairak sahlu-sehklas,
ihpafchi Angtu rai-sahle un kamotu-sahle, kā zerams, ar
katru gadu eeguhš wairak draugu. Isfehjas pulkam buhs
buht: pee weena gada abholina — ne apafsch 20 mahrz.,
pee dimi gadu abholina — ne apafsch 30 mahrz., un pee
trihš gadu — ne apafsch 36 mahrzimahm fajaukto sehflu
uf puhraweetu.

4) Kā abholina un sahlu-sehla isfehjama? Sarkano, balto
un bastarda abholinu un timoteju war kopā isfehht, bet
rai-sahle un kamotu-sahle us wifu wihsi jafsehj ihpafchi
pa sewi, tadeht ka schihs sehklas pawifam ir zitadas un
kopā ar abholinu labi newar isfehht. Ka pee sehshanas
laks laiks, bes wehja, janogaida, pee kam agrais rihta
laiks wislabaki der, to gan jau wispahr finahs.

Beigās es nu wehl gribu daschus jaunakos peedshwojumus
zeen. lasitajeem sinot. Kad beidsamās gads abholina-sahlu-
sehjas zaur faufumu pawafarās dauds zeetufschas, tad ir mehgi-
nats wifās sahlu-sehklas, kā rai-sahli, kamota-sahli un timoteju,
un no abholineem bastarda un balto abholinu jau Augusta meh-
nesi ar rudseem kopā isfehht, un schē mehginajumi ir toti labi
isdewufchees, tā ka schi isfehshanas wihle arweenu jo wairak
isplatahs. Schē mehginajumi ari Seemeta-Brushchōs, kas
mums deesgan turwu, wislabaki isdewufchees, tadeht nau ko schau-
bitees, ka mehš it labi waram tāpat darit; ar timoteju dasch-
gan ari pee mums tā jau mehginajis. Jaunee stahdini pat pee
wisleelakā fala nenofskot. Ismehginat to mums scho ruden
waijadsetu us wifu wihsi. Tikai farkano abholinu ween sehj
pawafari us lauku. Bet wifš zits, ari bastarda un baltais ah-

bolinsch, pee sehshanas rudeni isdotees it labi un atnesot leelafos auglus. Kad Augustä rudsi apsehti un gatami no-ezeti, tad jussehj smalkäs abholinu- un sahlu-sehklas un ja-ee-eze til ar weenu medeenu it weegli; tad til jadsen uhdena-wagas. Ja schi sehjas wihse isdodahs un teef par labu atrasta, tad mehsh ar to daudf labumu panahktum, jo abholina sehllu pawasari issehjot daschs labs graudinsch eet wehjä, ja til nau it laba laika.

Lai abholina- un sahlu-sehklas pawasari stary rudseem un kweeschem jo labaki dihgtu, tad jau preeksch kahdeem gadeem ari ir mehginats, tahs tuhltit pehz issehshanas rudföds jeb kweeschöds ee-ezet. Kahds semkopis jau preeksch diwi gadeem sinoja, ka tas abholina- un sahlu-sehllu us kahda leela lauka, dobi pa dobei, pawasari lizis ee-ezet un protti ar it asahm ezeschahm; tas esot til labi isdeweesh, ka winsch tagad arween tä darischot, jo tee rudsu jeb kweeschu stahdi, lo ezeschas israuj, esot knapi lo passihstami bijuschu. To lasijis mehsh pawasari 1875. g. ar kahdu 30 puhraweetas leelu lauku täpat mehginajam darit. Rudsi stahweja us melnu humus-semi rudeni 1874 loti jauki, bet nahkoshä (1875. g.) pawasari tee zaur dñtko sneegu un leelo flapjumu gandrihs pa wisam bija ispuwuschu. Us scho lauku nu waijadseja abholinu seht; papuwé tas bija labi mehslots un labi apstrahdats; tadeht es it ahtri apnehmos, tahs sehklas isseht un ee-zet, un nebehdaju pahreem rehneem rudsu-stahdeem it ne ká. Ar 4 it asahm ezeschahm, weenas pehz otrahm, nu wis lauks tifa tä no-ezets, ka sikhäs sehklinaas it labi eejauzä semé un tä tad pa leelakai dalai wareja dihgt. Ja mehsh tä nebuhtu darijuschu, tad pee ta pliká rudsu-lauka drofschi til rets kahds stahds buhtu usnahjis. Schodeen it ihsti wehl ne ká newaru sajit, bet es zeru drofschi, ka mums buhs labs abholina-lauks. Kaut jo ezeschas bija loti asas, tad tomehr no teem reteem rudsu stahdeem tilai loti mas israhwa, un kas palika stahwot, tas auga jo labaki, tä ka mehsh no ta loti silitä lauka tomehr wehl wairak ne ká diwlahrtigo issehjumu eemantohahm. Ka ezeschana pawasari kweeschem daudstreif loti palihds, ir passihstama leeta, tadeht ta ari rudseem nelihdschsh?

Kas bailigs, lai ismehgina ar pahrs birschu, es domaju, tas buhs labi. Kad rudsi stahw labi, beesu un stipri, tad teem ezeschana pawasari pee fausa laika wairak lihdschsh ne ká shahdehs, un preeksch abholina- un sahlu sehklas ta us wisu wihsi ir laba. Schogad mehsh abas leetas ismehginasim un tad es wehlah pahre to „Balt. Semkopja“ lasitajeem pasneegschu skaidras sinas.

Bez-Sahté.

Sintenis.

Sehkla un sehja.

Dr. Seidlighs no Meieru muishas pee Tehrpatas raksta, eelsch „Baltische Wochenschrift“ № 10 un 11 no schigada, pahre sa-weem eewehrojumeem schi leetä tä:

Winsch lizis rakt wasarä 1874. g. sawä dahrsä 8 asis garu, 4 pehdas platu un 5 pehdas dñtku dobi preeksch spargekeem. Strahdneeki usrakuschu 2¹/₂ pehdas dñtkumä leelus alminus, kuru iswelt til 4 wihri spehjuschi. Bijis redsams, ka schee almini peederejuschi pee kahda muhra, kas uswestis bes kalkeem, pildot schkirbas ar sadausteem keegekeem un semi. Isgahjuschu wasar otu dobi, blakam pirmai, preeksch spargekeem rokot, strahdneeki usrakuschu to paschu muhri, kas par zitu nau warehts türeht, ká par kahdu pamatu. Domehr preeksch ehlahm nau tas bijis; jo, ja buhtu muhra ehla te stahwejuse, tad wajadsejees smilti atrastees muhru drupahm, atlikahm; bet no tahm nebijis ne sihmes; preeksch kola ehlas pamats par platu; tapehz leelash pamats derejis kahdai skanstei. Un wezi raksti ar us to rahdot; jo Kristiana Kelcha Widsemes stahföds teiktis, ka „21. Junija 1704. g. schahwa eenaidneeks (Kreewi-) ar 16 smageem leelgabaleem no sawas skanstes pee Mehflu kalna us otu un treschu (Tehrpatas) bulwerki un meta til daudf bumbu, ka winu skai-

tija diwi deenas kahdu 500,“ un kahdä Kreemu raksti par kreem 18. gadu simteni: „Ka feldmarschals Scheremetjefsh ir uswest lizis us Mehflu kalna bateriju ar 18 leelgabaleem.“ Nu leelash ta weeta, kas tolait par Mehflu kalna nosaukta, esot ta pati, kur, pehz 170 gadeem spargeku dobes raktas, lo ar treschais leezineeks leezinatu, dobes rokot atrastä puse no leelgabala lodes.

Dr. Seidlighs stahsta tahlak. Iswelti almini palika gukot dobes malä, apswestti ar ismestu mahlainu smilti. Pawasari 1875. g. dihga ismestä semé daschadas sahles un atradash ar 3 puduri rudsu. Lai gan rudsi stahweja us leelas smiltis, kas pee isgahjuschas wasaras faufuma, bija zeeta ká plahns, tad tomehr weenä pudurä lo ar № 1 apshmeju, bija skaitamas 40 lihds 50 wahrpas, kuru salmi (steebri) fasneedsa Junijä jau 3 pehdas. Seedeja reisä ar rudseem us lauka un galä isauga 4 un 5 pehdas gari. Lai mehsh nenolaustu, gribeju meetinu eesht un rudsu krummu peeseet, bet apalschajais alminsh to nepalahwa; tapehz krummu til fahshju un tas ar tä isturejash wehjam pretti. Dtri diwi puduri bija wahjaki, ihfalahm wahrpahm, semakeem steebreem; bet seedeja reisä ar ziteem. Waina laikam pee klawa, kas tos apehnoja. Gribedams sawus, no kapa issehshochos skansts rudsus, ká flaweto wezo Widsemes krummu rudsu pehznahklamus, ari us preekschu audsinah, tifa tee, leela faufama deht, aplaititi pahri reisu. Lai gan nomak stahwoschem rudseem mehds buht wahrpas pustuschas, — jo us teem kriht masak seedu fahshpe, — tad tomehr pudurä № 1 bija wahrpas graudinas; leelafas wahrpas skaitiju 50—70 graudu. 20. Julijä es schos rudsus nogreesu un isliku winus sagatawinatees, № 1 no 2 un 3 atschirtus, istabä, kur tos faule spehja aishnemt; tad israku apdomigi katru puduru no sawas weetas un apdomigi sahku sawu darbu, fahnes noskalot no semes, lai waretu isdabuht, zil steebru ihsti no weena zelma; bet, tawu brihnumu, atradu 52 salmus (steebrus), katru ar sawu paschu, ihpaschu fahni, 52 rudsu steebri us 7 zellu garas un platas weetas dseltensarkanas, ja daudf 5 tuli dñtkas smiltis. *) Pehz diwi nedelahm islobiju graudus no wahrpahm; № 1 bija 50 wahrpä, leelafajä 72 labu eebreeduschu graudu, zitäs pa 70, 65, 60, 50 lihds 20, kopä 1950 graudu no smukas isskatas. Puduri № 2 un 3 ar israhdijash fastahwoschi no steebreem ar ihpaschahm fahnehm; weenam bija 25, otram 20 wahrpä, bet wahrpas masak graudu un tee, kopä kahdu 1000, sikhaki.

Reisä ar zitahm sahlehmi bija us ismestas semes ari pudurs lahzausu dihdshs un audshs, un kad nu ne dahrsä ne wisaplahrt us lauka 1874. g. naw neweenas lahzausas bijuschas, tad laikam ir schis buhs zehlees no 1704. g. sehklas. Kahda skarina buhs lihds ar rudsu wahrpahm iskrituse pee skansts darbeem un usturejusees; jo sinams ir, ka graudi dñtkas, faufas semes bedres, ilgi, jo ilgi, patur sawu dihgshanas eespehju.

15. Augustä es sawus skansts rudsus us labi sagatawotahm, drusku ar superfosfatu, apskaitahm dobehm liku issstahdiht ká sinus; tee 1950 graudi no № 1, kas kopä swehra 42 solotnikus (14 lotes) eenehma 5 rindas; tad nahk blakahm tee graudi no № 2 un 3. No № 1 dihga grauds no grauda un scho stahdini isschihrahsh no pascha eesahluma zaur krahfu un augumu no № 2 un 3 stahdineem. Ar 8—10 lapinahm un 7—8 zellu augsti, eegahja tee seemas dusä. Pahreedams no skansts rudseem us zitahm sehjahm, zet Dr. Seidligha kungs daschus swarigus eewehrojumus preekschä.

Salihdsinot ar ziteem rudseem israhdijash skansts rudsi garaki, flaitaki, gaischdseltenaki ne ká probstejas rudsi un tuwojash wairak kampinu rudseem. Noswehru skansts, trihs sortes propstejas, diwi sortes Pinnu un kampinu rudsu, no latreem 2 solotnikus (2¹/₃ dalas lotei) un skaitiju:

*) Sihmetu us wezas sehklas spehku.

flansts rudsu	278, tas buhtu mahrzina	13,344 graudu,
probstejas*) rudsu № 1—296,	" "	14,208 "
" " № 2—353,	" "	(16,944) "
" " № 3—414,	" "	(19,872) "
Pinnu rudsu " № 1—360,	" "	17,280 "
" " № 2—440,	" "	(21,120) "
kampinu rudsu	—336,	" " 16,128 "

Šhi starpiba starp graudu fawejo swaru radihs faprotams ar starpibu pee tam, zil graudu no katras sortes ees us puhra. Preeksch bruhka tas nau ne no kahda swara; puhrs paleef puhrs, kad til ir sinams, zil tas well; labiba teef gala samalta, un ar to wifs pagalam; bet ne ta preeksch fehklas. Puhram fehklas ir zits usdewums; isfehchai fehklai buhs rajchotees (waischotees) buhs katram dihglim kautees fawas dshwes, fawa ustura pehz. Waj grauda wahrgulits spehs stipru stahdu dsht? Saldats nenem wahjus bet til stiprus un mums ja-usluhle katrs fehklas graudinsch, ka kahds saldats, kam pret usmahkumeem weenumehr wajjaga buht gatavam. Tad ar preeksch fehklas til derehs tee wislabakee graudi.

Nemas neskatotees us weeglakajam sortehm no mineteem probsteju rudseem, isnahl, pehz augschejas skaitishanas, weena un tai pascha mehrā, il us 100 graudeem no flansts rudseem:

106,5 graudu no probsteja rudseem
120,8 " " kampinu "
128,2 " " Pinnu "

Probstejas un kampinu rudsi fwehra puhrs 130 mahrzinu; flansts rudsi buhs bijuschki til pat smagi; Pinnu rudsi wilka 126 mahrz.; tad ir gahjis us puhra:

a) no flansts rudseem	278 reis	48 reis	130 = 1,734,720 graudu
b) no probstejas "	296 × 48 × 130 = 1,847,040 "		
c) no kampinu "	336 × 48 × 130 = 2,096,640 "		
d) no pinnu "	360 × 48 × 126 = 2,177,280 "		

(Turpmat wehl.)

Wahr plawu laboschannu.

(Beigums.)

Tas, ko lihds schim pahrrunajahm, sinams ir ta weeglakā un patihklamakā darba dala; ta grubtakā un dahrgakā ir **kompasta-mehslu sagatawojchana**. Tadehl nebuhs tizeht, ka tahs bagatas plawjas no slittahm plawahm bes isdoschanahm un puhlineem panahlamas. Tak warot pehz v. St. Paula k. droschi zereht, ka wisi schee puhlini un isdoschanas pee plawu laboschanas ar kompasta mehslaschanu teefot bagatigi atlihdinat, jo minetam k. wehl nekad ne-efot attrahpijees, ka schahda plawu laboschana, ja ta fahrtigi isdarita, kaut pee kahda gada jeb us kahdas semes, nebuhtu sagaiditos auglus atnesufe.

Schahda plawu pahrlaboschana til tad ir selmigata, kad pee tam teef leetoti kompasta mehslu, kas labi isruhgschi. Zaur usweschanu no kalkainas grantes, smilts, mergela, mahleem, tihroma wirssemes, wezu mahju drubascheem, krahns mahleem u. t. pr. waram ari labumu panahkt, kas bes ko wairak tuhda us plawas manams; tak ir zaur daudsgadigeem ismehginajumeem atrasts, ka scho mehslu spehks plawai besgaligi leelaks, kad tos eepreeksch kopā kaudse fawed, ar sirga mehfleem fajauz un tad teem lauj isruhgt. Tapehz ar v. St. Paula lungs fawas muischās wairs neweena-wesma mehslu us plawahm newed, kas naw pilnigi pehz schihs metodes isruhgschi.

Preeksch tam deriga weeta, waj nu sehā jeb zitur, teef seme kahdu pehdu dsiti jeb wairak usrakta un us scho weetu kompasta kaudse eetaisita. Seme tapehz usrokama, lai to lihdsi pa kom-

pastu waretu isleetot, kas wehlaki pee kaudses pahrmeschanas wairs til weegli nebuhtu isdarams. Kaudse teef nu pamafam waligakds brihschds un laikds, ihpafchi ihfās rudens deenās fawesta. — Materials preeksch tam atronahs wisur, kad til to ihsti grib mehleht un tur, kur tas atrodams, eeguht, kur laba seme atronahs, tur war zaurumus un bedres raft, kalninus nolihdsinat, mahjas sehdu planeeret (lihdsenu raft), wezu ehku pamatus atrakt, mehleht pehz wezeem malkas un buhwes platscheem, krahns-pamateem, wezahn ehku weetahm, linu mahrkahm un tahs norakt; bes tam war stakus un kuhis dsitakas raft un to ar futru (wirzu) pilditu melno semi iswest. — Tapat ir ar grahwju seme un zilweku islahrnijumi preeksch kompasta kaudses derigi. Ihst fakot, wisa laba seme, ihpafchi kad ta jau apstrahdata, ir sche isleetojama. Schuhnōs atronahs seme no pelem isalota, kas loti geldiga ir, kaut gan tihra smilts buhtu. Pat zeku wirssemi, kad tos pahrzek, der eepreeksch norakt un us kompasta kaudsi aiswest. Ar geld preeksch tahs wisus zuhku mehslus atdod, jo tee fatura dauds nesahku, kas zaur wahrischanu zuhku baribai naw fawu auglibas spehku saudejuschi, ka tas pee kompasta kaudses nesahku pulka redsams.

Kaudse ta eetaisama, ka no weenas pufes us to war usbraukt. Pehzak, kad ta leelaka pee-augusi, war ari brauzejs us tahs apgreest un paleef nu til usbrauzama weeta lehsna, kamehr us zitahm pufehm stahwa seena fazelahs.

Jo augstaka kaudse, jo labaki un zeeschaki ta isruhgst; 10 lihds 15 pehdu augstums ir tas ihstais, semaks naw til geldigs.

Naw japeemirst kaudsi fawedot pa fahrtai sirgu mehslus tani eewest un kaudses gala weenu dalu mergela usgahst, lai tas, kamehr kaudsi pahrsrahda, no faules un leetus war labaki tift fadrupinahts. Til pat ka sirga mehslu preeksch kaudses raudseschanas, ir mergels preeksch kompasta stiprinaschanas wajjadigs.

Kad kaudse jau deesgan leela fawesta, tad eefahkaks winas pahrrakshana un fajaulschana. Strahdneeki nostahjabs pee weenas stahwfeenas, wislabaki rihta pufe, kur tee wairak aiwehni nahk, — rok un kasa ar grabbekleem, tahs daschadas semes kopā maisdami un atpakal fweesdami. Ruhpigi te til ja-usrauga, ka sirga mehslu, mergels un wisas semes teef labi fajaultas, un kur buhtu wajjadigs, mehslu is sirgu-stalla janem palihga.

Ja semkopis bihtos ar mehslu tehreschanu preeksch kompasta, fawam tihrumam ko atrahwis, tad tas to dalu war atkal no kompasta preeksch tihroma atnemi un tas jo drihst pahrlleezinafees, ka labi isruhdsis kompasts tihrumam spehzigaks, ne ka mehslu ween.

Kas scho til reisu buhs isprowejis, tas ar sirga mehfleem preeksch kompasta wairs neskopos.

Jo augstaki kaudsi us widu strahdneeki famet, jo labaki tas ir. Kad wisa kaudse, ka augschā minets pahrsrahdata, kuresch darbs wislabaki leetainā un wafigā laikā lihds pat wehlam rudenam war pahrsrahdata tift, tad kaudse labi gluma ar spizigu galu janoglauda un meerigi ruhgschanai ja-atstahi. Zaur to fazelahs nu kaudse stiprs siltums, kas pat tihru mahlu til mihlstu israudse, ka kad pehz gada jeb pusgada kaudsi iswed, wisa seme ka tschauganakā dahrsa seme isflatahs.

Kaudse, kas pawasari iswedama, jau rudeni laiku pahrsrahdajama; tas buhtu tas ihfakais laiks ko ruhgschana pagehr. Labaki ir, kad ilgaki leef ruhgt. Sinams plawu laboschannu ar kompasta mehfleem eefahlot, katrs jo drihst wehlahs fawu puhlinu auglus redset un ta tad kompasta kaudses ar ilgaki nedabon ruhgt, ka no rudens lihds pawasarin. Tak drihst semkopis pahrlleezinafees, ka wehl tani daschi jehlakt semes gabali atradifees un tapehz ar tas til ko pirmos auglus no kompasta mehslaschanas panahjis nemitefees wairak kompasta kaudschu eetaisht un tahs ilgaku laiku ruhgschanai atstah. Seema kaudse, ja dauds, tad til 1 pehdu aplahrt fasalst un islaisch to us plawu aiswedot tahdu siltumu, ka pat auksta laikā sahbaiki, ja daschu reis pat swahrki strahdneekem janomet.

*) Sweedrijā un Dahnijā mehslu fehklai rudsus no kuhleem isst; kuhli teef dimi reiss gar weenu benki isst un preeksch fehklas til graudi nemti, kas ta isst un kas, no weeglakeem atschkirti tee labakee, 1. schiras, (Probsteier Roggen. probstejas jeb pirmee rudsi.)

Mitrumš naw nebuht kaudsei preefš ruhgschanas waijadfšs, täpat kà ar kompasta mehfleem pahrlabotahm plawahm — pahrludinafšana naw waijadfšga.

Ar fcho nu ar buhtu wiš teiktš, kàs preefš plawu labofšanas ar kompasta mehfleem finat waijadfšs. Medfšams, ka fchi metode ne wišai weegla, taf ta dod drofchibu, ka wiš publiini bagati teel atmakfati.

Galà peeleeeku wehl no daudseem til kahduš flaitlus no v. St. Paula f. panahkumeem, kàs fcho metodi jau no 1850 gada ar labako fekmi isleetoja. Tee ir nemti is ta rakfsta: „Die Wiesennemlioration mit Kompastdüngung.“

Kahda loti purwaina plawa no 100 morgeneem, tas ir kahdas 68¹/₂ puhrw., ko 1850 gada isgrahweja, isdewa apatšs flaitlšs:

1850 g.	27	wefmi	feena	à	15	zentneru,	no	1	puhraweet.	37	podu.
1851 g.	31	"	"	à	15	"	"	1	"	41	"
1852 g.	44	"	"	à	15	"	"	1	"	61	"
1853 g.	32	"	"	à	15	"	"	1	"	43	"
1854 g.	27	"	"	à	15	"	"	1	"	37	"
1855 g.	70	"	"	à	20	"	"	1	"	131	"
1856 g.	67	"	"	à	20	"	"	1	"	126	"
1857 g.	72	"	"	à	20	"	"	1	"	136	"
1858 g.	112	"	"	à	20	"	"	1	"	211	"
1859 g.	135	"	"	à	20	"	"	1	"	253	"
1860 g.	156	"	"	à	20	"	"	1	"	290	"
1861 g.	180	"	"	à	20	"	"	1	"	337	"
1862 g.	130	"	"	à	20	"	"	1	"	243	"

Fcho plawu peeefkaita v. St. Paula f. pee tahm fliktakahm no wišahm fawahm ta jau loti fliktahm plawahm, jo weena data nebijufi eefpehjama pilnigi isgrahwet, kàs pee kompasta mehfloršanas loti waijadfšs, otra data turpreti bijufi gandriš par augfšu. 1855 gada fchē eefahka kompastu ar labu semi pamafam ween ufwest un pabeidsa fcho darbu 1858 g. Taf neraudsetas semes ufwešana israhbijahs driš par nepilnigu un tapehž til gataws kompastš wehlaki tifa ufwestš.

1862 g. jau stipri manams, ka kompasta spehšs fahf mafumà eet, jo tē jau isdod weena puhraweeta feena 4¹/₂ birlawu mafaf ne kà gadu preefš tam.

Ja mehš nu weenas nemehflotas puhraweetas eenahkumu p. pr. no 1853 g. falihdšinajam ar 1860 g. mehflotu plawu, tad fchē atronom 247 podu laba ahbolina feena wairaf eenahkufcha, ne kà tur, ar ziteem wahrdeem: pa 3 lihds 4 gadeem, kamehr mehfloršana atkal ja-atjauno, 740 lihds 988 podu wairaf.

Kà redfšams tad fche tas leetotš darba-spehšs jau pee pirmas mehfloršanas atnefs bagatus augfus.

Daschas semkopibu kommišjas, kàs ar kompastu mehflotas plawas apraudšijufchas, täpat kà daudf semkopju, kàs fcho metodi pee fawu plawu labofšanas leetojufchi, awleezina, ka ta loti deriga.

Sawu rakfsteenu flehdsam wehledamees, ka tas daschu semkopi paskubinatu, fawas fliktas plawas un lihds ar to fawu tihrumu un lopu spehku pehž augfchejeem padomeem labot un stiprinat.

J. Steinberg's.

Wahrpas.

(Atbildes uf eefubtiteem jautajumeem.)

Kad un kà ir ta labakà ufplehšana faufu kalwas weetu un kàs jaunà semē labaki isdodahs. Weeglaki nahkfees plehsumu plehst agrà pawafari, kad seme paschu laiku tildaudf atladufehs, žil welenu beesu pee plehšanas grib aisnemt, — jo tad til lab preefš žilwefka, kà preefš sirgu spehka nahkfees fchis darbs weeglaki isdarams. Bet leetai nekàs neflahdehš, ja plehsumu ir rudenē plehš. Labatu augtu dehl no plehsuma pirmas fehjas buhs ja-eewehro, kahda ta seme un kahds tas laikš tanē pawafari. — Semi, kàs ihjā laikā pehž ufplehšanas

dikti zeeta top, jeb ahtri isschuhst, mehds tad til ufplehst, kad grib fehllu isfehst. — Darbs pats wišlabaki noteef zaur (Schweitzer) diwjuhgu apwehrlorflu arflu. Ar wezo kursemes arflu til sirgus nobendē, bet ar darbu ne žil neteef uf preefchu. No fehjumeem isdodahs jaunà semē: lini un aufas. Ir pirmš pawafari lini fehsti, tad nahkofchā gadā war aufas jeb rudenē rudfus fehst. Jaunai semē der ihpafchi superfosfats.

Uš kahdu wišfi war rudfu fehjai wahjā smilts semē pawafari labaki palihdfehst, lai ta labu raschu dotu?

Pawafari wahjā smilts semē seemas fehjai til warehs palihdfehst zaur galwas mehfloršanu, tas ir: ar mehfloršanu uf afneem.

Galwas mehfloršanu war isdariht waj nu ar stakka, jeb ar flunstigeem mehfleem.

Kad ar stakka mehflēem grib pawafaršs wahjas seemas fehjas stiprinahst, tad waijaga nemt labi fatrupejufchus mehflus, tos paschus iswest waj jau seemā, sneega laikā, mafas fchupinās uf mehflorjamo drumu, un kad sneegš nokufšs, tuhliht isahrdit, jeb ari agrà pawafari, kamehr seme wehl fafalufe un tuhliht isahrdiht. — Til par weenlihdsigu, ne par beesu isahrdišchanu ihpafchi jagahdā. Ja pawafaris, kaut žil drehgns, tad zaur fcho mehfloršanu daschreis wehl deefgan labu raschu panahst; bet drofchaka paleef arweenu mehfloršana rudenē preefš rudfu fehšanas, un tadehl til mehflu truhkuma dehl uf pawafari war tift atlikta.

Kad ar flunstigeem mehfleem gribehs pawafari galwas mehfloršanu isdariht, tad buhs janem tahdi, kureem wišwairaf flahpekta dakas, jo fchee gandriš ir tee weenigee, kàs isdofšanas ar kahdu datu pelnas warehs atlihdsinahst. Mehfloršana tad isdarama, kad laikš atmetahs flitakš, un kad augu attihšišchanos jaw pilnigi waram nomaniht. Fchee mehli ihpafchi kalnainā, faufā semē fawu spehku parahda, bet ne-aismiršim peemineht, ka tee ir dahrgaki par superfosfatu.

Waj ar superfosfatu jeb ar kaulu milteem geld mehflot jaunū semi, kur grib rudfus fehst, un kà tas isdarams? Jaunās semēs pee rudfu fehšanas, mehdsam wairaf til superfosfatu bruhfehst, — tadehl, ka fchee mehli tee lehtakee, un tahdās semēs gandriš arween labus augfus isdod. Semkopi kam weegla milklumu peeturedama smilts un jaunš plehsumš apstrahdajams, war fchos flunstš mehflus drofchi leetot, ja seme nau til pagalam leefa.

Pee mehfloršanas top superfosfats daschadā wišē bruhfets. — Daschi to paschu jaw kahdas deenas preefš fehšanas iskaiša, tad ee-eze, un tad til pehž trim, fchetrahm deenahm rudfu fehllu isfehž un eestrahdā. — Daudf atkal tuhliht reišā ar rudfu fehllu to isfehž un eestrahdā. Sinams, ka pehdejee superfosfatu papreefchu, kad seme jau preefš fehklas gatawa, iskaiša, un rudfus tad wirfū uffehž, un reišā eestrahdā. — Tā esmu wairaf gadus darijš, un labus rudfus pfahwis.

Kaulu milti buhs zeetakā, wairaf wežā semē bruhfejami, jo tahdās semēs atkal superfosfats wišpahr par nederigu israhdijees. — ng.

Jautajumi.

- 1) No ka kweefchšs, ihpafchi mafaras kweefchšs, tee melnee graudi žetahš un kà tee isnihzinami?
- 2) Kà no kahposteem tos mafšs, tumfchi šalos fukainus (spradšchus) war nodfiht, kàs teem daudfreis driš pehž stahdišanas dahrsā ufkriht un leelu postu padara?
- 3) Kà ir labaki augtu koku-ahbetu dahrsu eetaifiht, waj tahdā fahrtā, ka teem starpā sahlī, waj ari semēs augfus

- 4) Kad ir derīgāki augļu kokus (ahbeles un ari ogu-krūmus) pahrstahdit, waj rudent jeb pamafari?
- 5) Zil tahdu dahrsā paleekofčas ahbeles weena no otras jastahda? Argus.

Wisapabriga data.

Grunts ihpafchuma eemantoschana jeb mahju pirkščana Baltijas gubernas.

(Turpinajums. Stat. Nr. 1, 2, 3, 4, 7.)

Apsuhkodami semneeku buhščanu Kreewijā, turesimees pee likuma no 19. Februara 1861. g.

Sehta un mahjas isščirtas; „sehta“ apsihmē mahju ehčas ar dahrsa gabalu, ar wahrdu, to, kas mehds eeflehgts buht no sehtas (schoga); ar „mahjahm“ turpretim lihds ar sehtu ari to pee schahs sehtas peederigu semi. Semneekam nu ir wala pirkt sehtu, waj schirtu no mahjahm, waj ar mahjahm kohpā, bet weenadi, waj otradi, til pehz nolihgščanas ar ihpafch-neeku. Lai buhtu pee lihgščanas kur peekertees, ir waldiba is-laiduse ihpafchibas nosazijumus.

Par sehtu pirkščanu nu ir (§ 14) noteikts, ka sehtas, fah-dschā, weenai no noliktahm ischetrahm schkirahm peeschkiramas un ka nahl us sehtahm, pehz schkirahm, no wisas rentes, kas par mahjahm jamaksā, il no katras rewisias dwehseles:

us pirmās schiras sehtahm ne pahri par 1 r. 50 kap.	
„ otras „ „ 2 „ 50 „	
„ treschās „ „ 3 „ 50 „	
„ zetortās „ pahri par 3 „ 50 „	

Utrasta rente par sehtu nu der pirkščanas wehrtei par pamatu par katru rentes rubuli jamaksā eepehrkocht 16 r. 67 kap. (§ 15); bet ja kahds tahdās fahdschās grib pirkt sawu sehtu, kur peederumi, kā ganibas u. t. pr. kopu ar ziteem, tad tam wehl japeemaksā il us rubla 20 kap. (§ 18).

Azim redsams ir, ka pee mums nebuhtu ne kam lihdschis ar tahdu sehtu pirkščanu; pirzejs no dahrsa gabala ween nespehtu ne dshmot, ne uskopt ehkas un drihs rahditos posts zaurum zaurums. Grib turpretim kahds sawas mahjas pirkt, t. i., waj ar wisu, waj ar kahdu dalu no tabs pee tahm peederigas semes, tad (§ 65) pee lihgščanas ir pirkščanai par pamatu: pastahwoscha rente un pirzejam jamaksā par katru rentes rubli 16 r. 66²/₃ kap. No nolihgčas pirkščanas naudas ja-eemaksā eepreeksch, ja pehrk wisu semi (§ 66) 20 prazentes jeb peektā data, ja til kahdu dalu, tad 25 prazentes jeb zetorto dalu.

Atlikumu ismaksā kronis, kas no pirzeja (§ 114) deldejams 49 gadās zaur to, ka 6 prazentes pagaidu maksā. Ir brihw atmaksah ar agrak un pa dalahm, bet ne masalahm par 10 rubtu, kur tad il us eemaksateem 10 rubleem atriht 60 kap. par gadu no pagaidahm.

Salihdsinadami tahdu pirkščanu un pahrdoschānu ar to pee mums pastahwoschu mehš atrodam:

- 1) ka til tur, kā tē, pirkščana un pahrdoschana dibi-najahs us salihgščanu;
- 2) ka Kreewijā, kur lihds brihwlaischānai nebija tahdas kredites beedribas, kā pee mums, kas us lauku gruntehm naudu aisdewa, kronis pats eestahjees kredites beedribu weetā;
- 3) ka pee mums ar masak eemaksajama ne kā Kreewijā eefpehjams mahjas pirkt; ?
- 4) ka Kreewijā teek rente pa 6 prazentehm par kapitalu pahr-wehrsta; pee mums: dsimtās pagastās, pa 5, pee krona mahjahm pa 4 prazentehm, tā ka par weenahm mah-jahm, kam gada rente 120 rubtu, winaš eepehrkot buhtu jamaksā:

ja winaš Kreewijā 2000 r. jeb par katru rentes rubli 16 r. 66²/₃ f.; ja winaš pee mums un dsimtās pagastās, 2500 r. jeb par katru rentes rubli 20 r. 83¹/₃ f.; ja winaš pee mums un fr. pagastās, 3000 r. jeb par katru rentes rubli 25. r.

Nu gan leekahs, ka Kreewijā mahjas daudj lehtakas ne kā pee mums; bet ne-aismiršim starpibu, kas rentes deht pastahw starp schejeeni un Kreewiju; Kreewijā bija dsimtsbuhščana daudj ilgati ne kā pee mums. Lai gan rente par semneeku grunti nolikta apaksch Waldibas usflata, tad tomehr wehl nau nekahdas peerah-dschanas westas pa praktisku zeku, waj rentes dahrgas, waj leh-tas; tapehz ar pee pahrdoschanas bija rente lehtaki aprehkinama ne kā Baltijas gubernas, kur jau no 50 gadeem dsimts buhščana atzelta, kur newar pastahweht par leeku leelas rentes; winahm wajjaga ar laiku islihdsinatees; lai ar kahdam leela rente buhtu bijuse uslikta un tas zaur to warbuht postā ghjis, tad otrs lehti wairs netrahpipees, kas to paschu renti us preekschu mak-fahs; ar laiku wajjadseja nodibinatees un ir nodibinajees wi-dejs tirgus par semi, kas lai gan pehz widus un semēs ihpa-fchuma daschahds, til dewejam, kā nehmajam pasihstams un us kuru tapehz beigās ar abi saweenajahs.

No augščam dota peemehra, zil jamaksā par rentes rubli mahjas pehrkot, Kreewijā un pee mums, dsimtās un krona pa-gastās nu irahditos, ka krona semneekem nahl pirkščana wis-dahrgaki; waj tas teescham tā — waj til ta isleekahs, to re-dsesim, kad krona semneeki buhs mahjas eepirkusch. Til to wa-ram leezinaht, ka krona semneeki beidsamās gadās pee tagadejahm rentehm nau us preekschu tikusch, nau ussehlusch un ka ar Kreewijā neekreen zepti baloschi neweenam mutē.

(Turpmak wehl.)

Sinas.

Andeles sinas. Andeles un tirgoschanas laukā nekas no jauna nau atgadijees, gandrihs wiss palizis pa wezam un wehle-schanahs, ka kugoschana usplauktu, wehl ari nau peepildijusehs. Til pehz rudseem Rihgā schinis deenās bija prasischana un kahdi 800 birkawu kanepaju us Bahziju pahrdoti. Tad Rihdseneeki ari zer, ka drihsumā leduš is Daugawas isees. Turpreti is Lee-pajas osta pagahjuschā mehnesi 32 kugi ar labibu isbraukusch, 2 ar sehllahm, 2 ar lineem un us tureeni pa leelakai dakai silkes un fahls atwests; ziti kugi turp atnahkusch ar balastu. Wents-pils ostā tanī paschā laikā eenahkusch 2 Kreewu kugi ar dascha-dahm prezehm un 16 Dahru kugi ar balastu; isbrauzis 1 Holan-deeschu kugis ar malku. Labibas jennas tagad ir drufzin zehlu-schahs.

Is Widsemes. Pahr Widsemē zelamo wisapabrigo otro gim-nasiju wehl arween daudj teek runats. Bes Balkas un Zehsim ari Walmeera peeteikusehs, kur Kauguru-muischa, kas kahdas diwi werstes no pilsehtas atstatu un jautā weetā, paschā Gaujas malā atronahs, no ritereschastes wāretu tikt pirka, ja Walmeerā gim-nasiju gribetu eetahst, preeksch kam Kaugura-muischas ehkas buhtu gan derigas. Balkas pilsehta turpretim atfauzahs us to no wi-nas preeksch schihs zelamas otras gimnasijas apsohlito peepalih-dsibu, us sawahm patriotiskahm juhtahm un ari us sawu andel un ka wina stahwot tahdā weetā, kur no wisahm pusehm it wee-gli warot peetikt un beigās pahr Zehsim runajot, tad schi pilsehta atfauzahs neween us sawu wezumu, dabas jaukumeem, us sa-wahm tāpat dedsigahm patriotiskahm juhtahm, us to, ka winaš ne weltigi teek dehwetās par Widsemes firdi un tad it ihpafchi us „Birkenrubes“ flosas nopelnu, kura par wisapabrigu gimnasiju til buhtu pahrwehrschama. Leetu tuwaki apskatot jafaka, ka „Bir-

tenruhes" skola stahw daudf jaukalà weetà ne kà Kauguru-muischa, kura nemaf par lehtaku zenu nebuhtu pehrkama, lai gan wifas minas pagasta mahjas jau pahrdotas. „Birkenruhes" skola ari atronahs Gaujas malà, patihkamà weetà un ne daudf wairaf kà 1¹/₂ werstes no Zehsim atstatu, kas pateesi no wifahm pusehm pee-eetamas un schini sinà par Walku wairaf ir eewehrojamas. Tad ari daudf weeglaki nahktos „Birkenruhes" skolu par wispahrigu gimnasiju pahrwehrt, ne kà Walmeerà jeb Walkà gimnasiju no jauna dibinat un kas preeksch tam wajadsijs no-gruntet. Scho wifu apskatot un bes tam ari eewehrojot, ka „Birkenruhes" skola, kas zitadi newaretu pastahwet, ne weltigi atfauzahs uf sawu nopelnu, Zehsim schini leetà preeksch-rofa buhtu jadod un, lai gan ari Walkas un Walmeeras zenschanahs pehz augstakas skolas teizama un it ihpafchi Walkas pilsehta istureschanahs schini leetà usflawejama. Tahdà sinà tad ari dširdams, lai gan wehl nekaf nau nolemts, ka no riterfchaftes tilfshot Zehsim preekschrofa dota un „Birkenruhes" skola par wispahrigu gimnasiju pahrwehrt.

Daschadi termini. 19. Aprili f. g. tiks Stomeres muischa (Walkas aprinki gowis, teles, semkopibas leetas un daschadas mantibas uhtrupè pahrdotas.

13. Aprili f. g. pee Bauflas magistrata pahrdos tureenes Israel Itzig Blumenselda namu.

15. Aprili f. g. Jaun-Zelgawà pee tureenes magistrata Schihda Rothschilda namf tiks pahrdots.

5. Maijā f. g. pee Sehripils wirspilsteefas wairaf-folifchanā tiks pahrdotas ehlas, kas uf Gkengrafes Uhsche kroga semes usbuhwetaf.

9., 10. un 11. Augustā f. g. pee Zelgawas wirspilsteefas pahrdos Wilzen-muischas Melke mahjas.

15., 16. un 17. Septemberi f. g. pee Sehripils wirspilsteefas pahrdos Jaun-Koplawas Misupes mahjas.

15., 16. un 17. Septemberi f. g. pee Talses aprinka teefas pahrdos Popraggen-muischas Reise-Gerril un Laugal mahjas.

20., 21. un 22. Septemberi f. g. Talsos pee aprinka-teefas tiks pahrdotas Laidsenes un Rozeeschu-muischas Kreewe, Klawe, Tunne un Swirring mahjas.

30. Merzi f. g. no Fluktes aprinka-teefas, Zaroflas muischa uhtrupè pahrdos kahdus 9247 slihperus.

13. un 14. Aprili f. g. Gezawas Leijeneef mahjā tureenes pagasta teefa pahrdos uhtrupè leel-lopus, sirgus un daschadas faimneezibas leetas.

Jf Warnifchlas. Nakti no 19. uf 20. Februari f. g. nodega fchejeenes alus bruhfif, kas Schihdam Moses Rubenenko peedereja. Lihds ar to fadega wifaf kas pee schihf eetaifef peedereja, kà ari bruhwera eefala krahjums. Notikufe fahde uf 1150 rubl. aprehlinama. Uguns zaur to zehlees, ka eefala dahris pahrfurinats.

Pahr Dobeles semkopibas beedribu raksta Baltische „Wochenschrift," ka general-fapulze bijufe 8. janwari, kura nospreests 4 (Wahzu) amifes turet. Tad isteizis sekretera f. Gāhtgens sawu noscheloschanu un isbrihnoschanos, ka muischu rentneeku veedalifchanahs til masa. Tahlak runadams tas peemin, ka Durbè eestahjusces fahnu beedriba un rahda, ka beedribai bijufchi: 1870. g. 34, 1871. g. 40, 1873. g. 32, 1874. g. 40 un 1875. g. 49 lojektu un bes tam jau no 1870. g. 2 goda beedri. Skatotees uf pehdeja gada lojektu, atrod starp wineem:

Muischas ihpafschneeku 13, rentneeku 11, semneeku semkopju 9, muischas lungu 3, mescha lungu 2, un no zitahm dšihwes kahrtahm 11.

Kafeera f. Brenner dod rehlinu pahr beedribas mantu. Lai gan par istahdi no 29—31. Augustam bijufchas 1243 r. 12 kap. idofchanas, tad no eenemfchanahm tomehr wehl atlikufchi pahraf 150 r. 68. kap., kas beedribas mantai peeekaititi un ar ko kopā tagad esot beedribai 303 r. 98 kap.

Lihdsfchinigais presidents Dr. Hande f. no Ziroles atkafpahs

no sawa amata un wina weetà eewehleja baronu v. Vietinghoff f. is Leel-Behrfes. Par 1. wihje-presidentu nahza: barons v. Stempel is Seberes, par 2tru, barons Klopman f. no Wirfes. Sekreters Gāhtgens no Naudites un kafeera Brenner f. no Dobeles patureja, uf luhgfschanu, sawus amatus. P. A.

Redakzijas peešimejums. Noscheloschana, isbrihnoschanahs ir isteikta, ka rentneeku til mas peebeedrojotees. Par ko nau isteepta ta ar uf semneeku semkopjeem? Jeb waj runatajs nau to par wajadsijsu atradis? Teescham wehl wairaf ko brihnotees, ko noscheloschana, ka faimneeku wehl daudf masaf ne kà rentneeku, ihpafchi ja ne-aismirft muischu un mahju rentneeku fahmehru. Waj nebuhs tē waina meklejama pee walodas? Pahrfpreefchanas teel jel leelakaf dataf turetās Wahzu walodā, kas faimneekem waj nemaf waj mas faprotamas. Dobeles semkopibas beedribai ir dšihwibas spehls kaulos; waj newaretu wina uf to dšihtees lai mineta waina galinatos; jo ja tē nelihdsehs, tad ta sawu mehrti pilnigi neapanahs, mehrti, kahds tahdahm aprinka beedribahm nolikts, pamudinahm masgruntneekus uf pahrlabofchanahm.

No Bauflas. Esmu dširdejis, ka wezi laudis sakahs wezōs laikōs pa garineem*) dširdejuschi mironus kapsehtās tā dseedot: „Kad seema pahrzeesta, nahk jauka wafara; kad pahrzeesti tee waidi, tad preeku firdi gaidi!" Kà ar mironu dseedafchanu wezōs laikōs bijis, to nesinu, bet tee dšihwee muhsu pusē schini pawafarā gan tā dseed, jo seema jau pahrzeesta un pawafars jau klah. Bija plika, auksta un gruhta seema. Kahds gruhtums ar wifahm wajadsijsahm seemas isbraufschanahm! Gan ilgojamees nedeku no nedelas pehz sneega, bet kà nesniga tā nesniga. Nu jaleek schihf domas pee malas un ja-afweizina ar preeku strautinu pawafaras pirmā burbulofschana. Kad ledus fahf upēs uf leiju dotees, tad il gadus eet leeli un masi upmalās skatitees. Domā katru pawafari pee ledus eefchanas ko sawadaku un fwefchadaku redseht. Muhses straujā upē fahla ledus eet 5. Merzi. Schini seemā tas bija aplam beefs, daschā weetà lihds pafchai apafschai uhdens par ledu pahrwehrtēes un daschu upes dibenā gulofchu almini aplampis zehla uf augfchu pee faules gaismas un pawifinaja pa uhdens wirfu. Diwi, kahdas peežas werstes no Bauflas, Muhses upē atraftdamees leeli almini tapa no sawas wezas weetas, kura tee wairaf audses bija fagaidijufchi un palaidufchi, ar waru pazelti un tahlak nesti. Nelihdseja nekahda preti fihwefchanahs. Kas to buhtu domajis! Mehmeles upē, kahdas trihs werstes no Bauflas, ledus ari falaufts un tā fappeedees, ka upe gan drihf aisdambeta un no augfchas tekofsch uhdens sawu zeku wairs ne- atraftdams pahrludinaja semafos krahmalu tihrumus un plawas. Wehlah uhdens gan nokrita, bet atstahja bailigas, behdigas pehdas, jo aplam beesi ledus gabali aplahjuschi wifaf semafās weetas. Ja uhdens ledu atkal nenonefifhs, tad gruhti faredsehs wina iskuhfiam, un no aplahtahm seemas fehjahm wahja zeriba. — Sigahjuschā rudenti kronis pahrdewa bes wehl weena ofola meschina „Zenas," wifaf Bauflas krona mescha ofolus kahdam Schihdam. Teiz ka ari „Zenu" buhschot pahrdot. Tā tad dascham firmam ofolam, apafsch kura warbuht wezee fentschi saweem deeweem kalpoja un ifkatram, kas to besdeewigi aiflahra, bij jamirft, — schini seemā apkriftot tapa wina behru dseefma dseedata. Wehl tagad ofolus zehrt un apstrahdā, un daschaf nopelna labu graf. Ofoli taps ar laiwahm westi lihds Zelgawai un no tureenes tahlak uf Ribgu. Kad reds, ka Schihds leel leelafos ofolus gareniski pahrfahgeht un tad sahgejamahs weetas ar zirwi atkal apzirst, tad jadomā: „it koschere ta leeta nau!" Gribehs zitam tatschu eeteikt, ka ofoli ir plehsti un ne wisfahgeti. Deeweris.

No Zerftes, Zukuma aprinki. Muhsu dšimtskungs barons G. von Kleist, kas bija 30. Augustā 1819. g. dšimis, ir pehz ne-ilgas fahrgfchanas miris 2. Februari. Wifsch paliks mums

*) Tāf laikā no beidsamahm Oktobera mehnescha deenahm libds Wahrtineem.

peemina zaur sawu laipnibu un tas pulks, kas us wina behrehm bija sanahkufchi, apleezina, zit mihlestibas tas ispelnijs.

R. Rende.

Kurfischneeki peedshwoja Sta Merzi to deenu, kura 25 gadi palika, kamehr wina pagasta teefas un waldibas ffrihweris, Grube lungs, sawu amatu wedis. Zaur uszhtibu, godprahstibu un weiklu darbu winam ir sidewees, labpatifschanu pee waldifchanas un pagasteem ispelniht.

Scho goda=deenu eewehrodami, bija Kurfifchu un Paures pagastu amata-wihri fapulzejuschees, isfazit sawam mihlam ffrihwera lungam laimes wehleschanas un tam pasneegt, minetu pagastu wahrdā, goda-dahwanas. — Bija ari labs pulzinsch draugu, pasihstamu un amata beedru, pat no laba gabala, atzelojuschi, kuri no sawas puses jubilaru daschadi eepreezinaja, tapat atnesa ari dauds laimes wehleschanas pasis un telegrafs, no kurahtm ihpaschi peeminam tahs no Kuldigas aprinka- un pilsteefas.

D — — R — schus.

See Lipstu (Fridrichshof) dselszeta stanzijas 5. Merzi starp diwi wagoneem noschnaugts strahdneeks Sillinsch.

No Kurfemes juhrmalas. 2. Merzi starp pulkst. 7. un 8. wakarā robeschu saldatš Naumenko gahjis pahr Sakas upi un ledu eelausdams eekritis uhdeni. Wina beedri to gan iswilkufchi un atdsihwinajufchi, bet pehz pahri stundahm tas nomiris.

Wahrenbrofas Sehperu mahjās tika 15. Februarī f. g., kahdai bibliotekai par labu, teaters isrihkots. Israhdija: „Mitu, Mika nahk mahjās“ un „Bagata bruhste.“ Bija dauds flatitaju, pat daschi no tahstahm pusehm fabraukufchi. Israhdija deesgan weikli un ar islofsni; ir musika nebija smahdejama. Bet tas eewehrojamakais palika, ka ir schoreis, tapat kā zitās reisēs, isdoschanas pahrspehja eenemschanas. Par dekoraziju nebija nekās ja-isdod, jo ta pati senakā bija it branga, it ihpaschi flatotees no tahleenes un pee apgaismoschanas. Domehr eenemschanas fahrehkinot peetruhka kahds rubulis, tā ka teateru isrihkotaji nemas no parahdeem newar iskultees, kur tad finams wiseem labeem noluhkeem, preefch kureem spehlets teel, nost japaleek. Bet schoreis gribedami no parahdeem wata sprukt un lai ari grahamu krahtuwei par labu kas buhtu, ka sche teaters spehlets, akteeri paschi kahdus rubtus fametufchi. Tā tad reisi, lai ne ir pa daudsinato zetu, preefch wina noluhka kahds masums ir fanahjis.

—n—

„Baltijas Semkopa redakzijai.“

„Atbiledamam us to Zuhju lappas 10ta numura no 12ta s. m. eeliku rakstu „Skunstigu mehslu analise“ man tas irr glufchi nefaprostams, ka tas manā fludinajuma, us ko Zuhš atfauzatees, ar i tiklai wifsumafako nosihmechanu (= Anspielung) us Rihgas politechnikas kemijas prowes-stanziju simejabs. Tagad v. D. l. gan isfala, ka nesihmejotees wis, bet tatschu winsch runā no muhsu buhschanahm un us muhsu gubernat eedshwotajcem, kas wina mehslus pehrk, — ne wis no ahrfemes buhschanahm un preefch tureenes laudihm. Jeb kā, waj v. D. lungam neweena atgahdijuma pee mums nau finama, kur tā buhtu grehlots, kā winsch sawā fludinajumā faka? Ja tas tā ir, tad wina apmainoschanas ir bes pamata, nepareijas un wina „drifketa lappa“ ne kas zits, ka usazinaschana lai wina mehslus pehrk. Bet ja winam tahdi „stikli“ ir finami, tad v. D. l. daritu labi, ka winsch teefcham isfazitu, us ko wina apwainoschanas ihsti simejabs.

„Mannai drifketai lappat, kuru es Zuhš gan gribbetu luhgt, man par attainoschanu, wahrdū par wahrdū scha raksta gallā lilt nodrifkelt, 2) bij til weenigi tas mehrkis, par jaunu atgahdinahst, lai no jaunmo hdes „schwindela“ nifkeem un ihpaschi no analisu aplamas bruhleschanas fargajahs, kuras „schwindlerim“ sawā us wiltu ween iseedamā prahstā jo wairaf patihkamas, jo lepnaki to wihru wahrdi flan, us kuru leezibahm tahs analises (kaut ari fenn wairs nepeepaffedamas) dibbinajabs.“

„It wifus jaunmo hdes schwindela stiklus faprašt un panahst tilkai tam isdehdahs, kas, ilgus gaddus kofpmanna buhschanā dsihwojis, tohs fleppenus zellus dabbuja pasiht, pa kurreem wini leen.“

„Analises irr gaušcham derrigas to wiltibu tiftahl apspeest, ka pahreeku leela neusang, bet to schwindeli pawiffam isdehdeht, tahs ne kad nespeht, jo winsch ar tschuhstas gudribu allasch jaunu zeku finn atraft.“ 3)

„Kad Zuhš sawā raksteenā lihdsibas wihje runajat ari par gaismu kas tumfibu newar eeredseht, tad es gan to gribbu teilt ka manna gaisma wifsupirms tai ustizziba pastahw, 4) es tuhwa tahlu, tannis! 15 gaddos esmu eemantojis, kur es scho darba lauku esmu fahzis apstrahdaht, pirms ne ka man us scha lauka kaut kahdi konkurenti bija un tadeht ari pirms, ne ka kahda finama konkurentu klasse us to bija fahzis dohmaht zaur fa-weem stikkeem semmlohschanas publiku mulfinaht.“

„Rihga 20 Marta 1876 (Stempelis) P. van Dyk.“

Peeshmejumi no redakzijas.

1) „Balt. Semkopi“ nekur nau fazits, ka minetais fludinajums us Rihgas politechnikas kemijas prowes-stanziju simejabs, mehš til fazijahm: „negriboscham jadomā, waj v. D. l. pahrmeschanas warbuht ari us schihš stanzijas leezibas-raksteem nesimejabs.“ Tagad v. D. l. gan isfala, ka nesimejotees wis, bet tatschu winsch runā no muhsu buhschanahm un us muhsu gubernat eedshwotajcem, kas wina mehslus pehrk, — ne wis no ahrfemes buhschanahm un preefch tureenes laudihm. Jeb kā, waj v. D. lungam neweena atgahdijuma pee mums nau finama, kur tā buhtu grehlots, kā winsch sawā fludinajumā faka? Ja tas tā ir, tad wina apmainoschanas ir bes pamata, nepareijas un wina „drifketa lappa“ ne kas zits, ka usazinaschana lai wina mehslus pehrk. Bet ja winam tahdi „stikli“ ir finami, tad v. D. l. daritu labi, ka winsch teefcham isfazitu, us ko wina apwainoschanas ihsti simejabs.

2) Tas tulkojums, ko mehš sawā 10. num. no v. D. l. wahzu fludinajuma esam nefufchi, paleel, un mehš tam newaram ne wahrdā peelift, neds atnemt, tadeht ka tas pilnigi fa-ectahs ar mineto wahzu fludinajumu. Bet ja v. D. l. tomehr sawu latwifku tulkojamu „wahrdū par wahrdū“ wehlahs nodrutat, tad muhsu fludinajumu nodata preefch tam stahw walam.

3) Ka schi grehtu pasauke ir grehziga un ka ari ar supersoffateem war grehzigi malditees, mehš esam ar v. D. l. pilnigi weentās domās un justament tadeht mehš gribam analift. Jo waj tad tapehz, ka ar uguns-grehku dascha rija aiseet, uguni nihzinafim no pasaulēs ahrā, un waj tadeht, ka daschi warbuht ar wiltigahm analisehm grehko, to pawifam atmetifim?

Atbildes.

Wirs-mesch. Fr. S. — R. Kā redseet, Zuhju wehleschana schim brihscham ispidita; turpmak ar wehstuli wairaf.

L. G.—In. Schim brihscham nefinam wis, warbuht turpmak un tad Zums tuhlt laidifim sinu.

Isstahd. fekr. W. K. — L. Wehstule laikam gan Zums buhs rokā.

„Kahdam abonentam.“ Tintes plekus linu drehbe wislabaki war isnemt ar offal-flahbi (Acidum oxalicum, Oxal-Säure), bet ja ar to it ruhpiigi nefin strahdat, tad pleka weeta wehlat isirft, tadeht ka fa-ehsta; turpreti abholina fahls (Sal acetosellae, Kleesalz) ir lihdsellis, ko mehš wislabaki waram eewehlet. Ja to alwas (ne swina) karotē uslaufē, ar scho kausėjumu pleki apfmehrē un pehz tam drehbi tihra uhdeni isfalo, tad panahk to paschu, ko offal-flahbe spehji. Abholina fahls, ja to swina traulkā uslaufē, rada ihpaschu flahbi, kas tinti isnihzina. Abas fahles dabo ap-teki bes rezeptes. Celam Zuhš ar kahdu leelaku drehbes gabalu nodarbojatees, mehš Zums eewehletu pirms ar kahdu lupatinu ismehginat. Pee flaloschanas iaruhpejahs, ka wifa drehbe netop ar tintes-uhdeni netihra.

Atbildoschais redaktors un isdewejs: G. Mather's.

Sludinajumi.

Sludinajums.

Kad wakar no labda suna, kas no semehm uf pilfhehtu ftrehjis un, ta islikas traks bija, dafchi suni pilfhehtu kofit, kas nonahweti, zil daudf bija isklaufchis namit, tad no manis publikai par leelaku drofchibu ir notikts, ta nu wifas deenas laikā, un ne wis ta libds schim, libds pulkstien 9 no rihda, bef isnemfchanas ik latrs suns libds 27. f. m. tiks fakerts. To es zaur fcho wifapabr par sinu isfludinu, usafzinadamf, ka lai sunu ihpafchneeki fawus funus libds 27. f. m. uf eelu nelaihtu un winus weenu mehr usraudhtu.

Nr. 2458. Jelgawā 18. Merzi 1876.
Polizeimeisterf barons Klebeck.

Krona Wirzawas fawstarpiga kredites beedriba.

Drofchiba preefch eelzejeem:

Beedribas darifchanas kapitals,
Beedribas pamata kapitals,
Wiflu lozektu apgalwofchana,
Waldbibas rabte, kas, pehz general-fapulzes spreeduma no 21. Februara, uf tabdu wifst fahabhta, ka tai eestahjabs:

- a. bef wehlefchanas: latrs, kas 1000 rubtu un pahraf eelzjis;
- b. zaur wehlefchanu: no eelzejeem mafaku sumu, weens ik uf 1000 rubtu fopā.

Direkzija.

Wez-Sabtesfemkopibas-fkola.

Ta kommisija, kas ezelta pahre no nelaika Sokolowiczja dibinatu femkopibas-fkolu, zaur fcho dara sinamu, ka Wez-Sabtes femkopibas-fkola pee Zukuma, pa Jurgeem 1876, atkal jaunī fkoleni teel usnemti. Tavehz wif tee, kuzi fawus dehtus jeb audieknus Wez-Sabtes fkolā wehletof mahziba fubhtit, fche teel usafzinati, fawas peeteifchanaf pee fkolaf direktora Sintenis kunga, pee laika un protu uf wiflu wifst agri preefch Jurgeem usdot.

Kuratoriums.

Baltijas Semkopis no 1875. g.

mafā eefeets 1 rubl. 50 fap., fafchubis (brofcheerts) 1 rubl. 40 fap. un ir Rihgā un Jelgawā wifas grabmatu bodis un arti „Balt. Semf.“ redakzija dabonams. Apfnelefchanas pahre pahru zaur webstulehm, kam mafā un pahra nauda peeelika, teel no „Balt. Semf.“ efpedizijas uf mata ispidhtas.

„Balt. Semf.“ efpedizija.

Kabds skolotajs mekle preefch fchis wafaras fkolotajajeb labdu zitu amata-weetu. Tuwakas finas „Balt. Semf.“ redakzija.

Kahdam jauneklām is Kursemes, kas 16 gadus wezs, libds fchim labi ufweeds un par flunfts dabrfneetu 3 gadu laikā labprah webhtos ismahzitees, labu mahzibas weetu „Balt. Semf.“ redakzija war usrahdit. Bef brijwas moises un gultas tas dabotu 30 rubl. par gadu un ja labi ufwestos, tad arti galwas naudu par winu aismakfatu; preefch Jurgeem f. g. buhtu mahziba ja-eestahjabs.

Sludinajums.

Labus un lehtus arklus, plauschanas-mafchines, rofas un geretu-fufamas-mafchines, gatawus pakawus, fchuwamas-mafchines preefch mahjas un preefch ftroderem, superfossatus augsta fatura pehz Rihgas politehnikas wisjunalām analifehm, pahrdob

Zieglers un beedris,

Rihgā, leela Pils-eelā Nr. 19.

No jensures atwehtets. Rihgā, 24. Merzi 1876.

Augsti grabdiguš Estramaduras- un Anglijas-

superfossatus

un arti

ihstenu Leopoldshales kainitu

uf sehgera tura un nem apfnelefchanas pretim

C. Höpfer's, Jelgawā.

semkopibas

mafchines un lauka-rihkus,

fā arklus, ezeffas, fehfchanas, plauschanas, damfas un firgu-fwehtu fufamas, labibas tihramas, efsku-greeschamas mafchines, lokomobiles, stahwofchas damfmafchines un t. pr. is flawenem abrfemes fabrikeem, isdod no sehgera un uf apfnelefchanu

P. van Dyk,
Rihgā, leela Smilfchu-eelā Nr. 1.

Sawā fkolā

efmu tagad diwi klafes ceriftejtis. Pirma klafē teel pafneqtas sinamibaf tik tabtu, zil wajadhtas pee eestahfchanas real-fkolaf kwarta; — otra klafē dohu tabf lufums nofajitas mahzibas preefch pagasta fkolahm. Peenemu arti fkolonus rubmē un towe, ihpafht tabdus, kuzi femifchki preefch real-fkolaf grib fatafstites. Wiskales pagasta fkolu waturu libds 1. Janwari 1877. uf teem libdfchintgeem nolthgumeem.

C. Myrthenberg,
Jelgawā, uf Mehtina damfja.

Rihgā. Rihgā.

J. G. Kundta pulksteru andele

ir paleelinata un pahrzelta no Kalku eelas uf Smilfchu un Sirgu eelas stubri, ta fā tagad tajā ir leela iswehle pulkstenu un mafku kastes u. t. pr. par lehtakahm zehnam un ar galwofchanu.

Pasinojums.

Luhdsu, webhtules un zitus fubhtijumus preefch monis wafes neraidht uf Rumbas-mulfchu, pee Dobeles, bet libds 1 majam f. g. tos fubht uf Steffenhagen k. drukataru, Jelgawā, fur tad tos fanemfchu. No 1. maja fahkot libds 1 septemberam it pawifam webhtules nefanemfchu, jo tad nebhufchu mahjas.

Rumbas-mulfschā, taf 19. martā, 1876.
Berrama Kabrlis.

!Par sinu!

Uhtrupe Saunpils (Neuenburg) mafajā mulfschā Lewestē top no 29. Merza uf 13. Aprili pahrzelta.

Arendators J. Weinberg's.

Pinu un pakulu dsijas deegus

no Romanowa fabrika, Kreewija, kureem uf Jelgawas isstabi 1. goda alga weefprehta un kas arti no wifceem wehweem par toti labeem atrahit, peedabwā

C. Höpferis, Jelgawā,
fabls un filku andeles weetā.

Uhtrupe

Estrutteles mafajā mulfschā Melkalds (Zukuma aprinkf) tiks pirmdena 19. Aprili f. g. labi darba firgi, firgu leetas, rati, ragus, dafchadas femkopibas- un wirtschafes-leetas wafraf-folifchanā pret flaidru mafku pahrdotas.

Arendators: D. Schwahn.

Jauneklim

ar labahm fkolaf-leezibahm usrahda labu weetu „Baltijas Semf.“ redakzija.

Uf 12 jeb uf 36 gadeem no Jurgeem 1876. g. teel no leelas mulfschas arendatora pahreleku leelu darifchanu deht. labda krona malas-mulfscha, ar 340—390 pahraweetahm aramas jemes, labahm plawabur un jaunahm ehfahm, it tuwu pee labdas Kursemes pilfhehtas, sem weegli peepildameem nolthgumeem

uf renti isdota.

Klabtakas finas pee „Balt. Semfopja“ redakzijas.

Krona Wirzawas kredit beedribas lozektu teel luhgti, uf general-fapulzi 9. Aprili f. g. pulkstien 12 pusdeenā, fanahht Krona Wirzawā. Direkzija.

Braufschanaes, jahfchanaes, jaktse, pi keeru un dafchadas

pihtas pahtagas

pahrdob par toti lehtahm zehnam, tadeht ka fcho pahrdofchanu tablal wafes newediha.

D. Rampp,

Wez-eelā (Altstrafe) Nr. 8, Jelgawā.

Lai femkopji pee wafas-laika, warbuht ar pee laba zeka fecmā waretu fawu wajadhtigo watrumu flunfhtigu mehflu eegahdat, tad mehst tos darom usmanigus uf

superfossateem

un

kaulu-mehfleem,

femakās un augstakās sortis, ko pahrdob no sehgera

Zieglers un beedris,
Rihgā, leela Pils-eelā Nr. 19.

Krobra Raf-Salwe pagastam, Jaunjelgawas aprinkf, no Jurgeem 1876 weens skolotajs wajadhtas un ta lone pahrabw flaidru nauā fimtu septiadefmit un pezi rubl. f., dabrfā, dewotakā re.

Tahdeht teel skolotaji laipnigi usafzinati. Kuri wehle tof minetu weetu usfemt, war tai 7. Aprili f. g. ar fawahm leezibas un atlaifchanas grabmatahm pee fchis pagasta waldbas meldeetes.

Raf-Salwe, taf 19. Merzā 1876.

(Nr. 75.) Pagasta waldfchanas parafhts.
(S. W.)

Drukats pee J. B. Steffenhagena un dehta.